

N:o 29.

Af herr **Bremberg**, *angående öfverlåtande till Kungl. Maj:t af rätt att ensam bestämma i fråga om försäljning af vissa mindre kronoegendomar.*

Till 1902 års Riksdag aflät Kungl. Maj:t nådig proposition angående försäljning af åtskilliga kronoegendomar m. m., däruti Kungl. Maj:t hemställde, att Riksdagen måtte medgifva, att dels vid inträffande arrendelighet af sådan under förvaltning af domänstyrelsen ställd och för statsverkets räkning utarrenderad egendom, hvilken i arrende lämnade mer än 500 kronor, men icke utöfver 700 kronor, dels i fråga om sådan kronoegendom, som ej varit för statsverkets räkning utarrenderad, men som uppenbarligen vore eller vid arrendeuppskattning funnes vara af sådan beskaffenhet, att för densamma icke kunde påräknas högre arrende än 700 kronor, dels ock beträffande till inköpt skogsegendom hörande område, som utan olägenhet för skogsskötseln anses kunna afyttras, det måtte bero af Kungl. Maj:t att, efter omständigheterna i hvarje särskildt fall, förordna, huruvida egendomen eller området borde för kronan bibehållas eller till större eller mindre del försäljas.

Statsutskottet yttrade i anledning af denna proposition följande:

»I likhet med alla dem, som, på sätt i statsrådsprotokollet omförmäles, i detta ärende yttrat sig, anser utskottet önskvärdt, att medel beredes för fortsatt inköp för statens räkning af skogsmark; och finner utskottet välbetänkt, att för sådant ändamål en utsträckt försäljning af mindre kronoegendomar må äga rum. Men att gifva denna försäljning en sådan omfattning, som Kungl. Maj:ts föreliggande förslag innebär, synes utskottet icke tillrådligt. Redan den omständighet, att Kungl.

Maj:ts befallningshafvande i flera län, och, bland dem, inom hvilka ett jämförelsevis synnerligen stort antal af ifrågavarande lägenheter äro belägna, afstyrkt den ifrågasatta utsträckta försäljningen, torde mana till varsamhet.

Enligt de vid skogskommitténs den 9 september 1899 afgifna betänkande fogade tabeller utgjorde antalet egendomar, om hvilkas försäljning beslut redan fattats, men hvilka ännu icke vore försålda, 612 med ett taxeringsvärde af 5,579,260 kronor. I statsrådsprotokollet meddelas, att sedermera afyttrats sådana lägenheter för tillhoppa 1,511,781 kronor 35 öre; och då, efter hvad erfarenheten gifvit vid handen, försäljningspriset för dessa egendomar med omkring 50 procent öfverstiger taxeringsvärdet, kan antagas, att ännu förefinnas egendomar med taxeringsvärde af omkring fyra och en half miljon kronor, hvilkas försäljning skall på grund af Riksdagens redan fattade beslut äga rum under den närmaste tiden. Vid bifall till Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag, eller försäljning af egendomar med arrenden från 500 till 700 kronor, skulle enligt nämnda tabeller ytterligare 505 egendomar med taxeringsvärde af 7,811,200 kronor komma att falla inom kategorien af egendomar, som skola afyttras. Af hvad departementschefen till statsrådsprotokollet meddelat har utskottet icke funnit sig öfvertygad om lämpligheten af så omfattande försäljning. Utskottet anser därför, att den nu ifrågasatta försäljningen bör för närvarande inskränkas till de egendomar, hvilka i arrende lämna mer än 500 kronor, men icke utöfver 600 kronor. Dessa egendomars antal utgör enligt samma tabeller 266 med ett taxeringsvärde af 3,797,800 kronor.

Härvid är att märka, att ett ytterligare antal kronoegendomar och lägenheter blifva till salu utbudna, därest Riksdagen, på sätt utskottet är sinnadt att tillstyrka, medgifver försäljning af kronoegendomar, som ej varit för statsverkets räkning utarrenderade, men som uppenbarligen äro eller vid arrendeuppskattning finnas vara af sådan beskaffenhet, att för dem icke kan påräknas högre arrende än 600 kronor, äfvensom af vissa å inköpta skogsegendomar befintliga områden, hvilka icke anses böra för kronan bibehållas.»

Det förnämsta motivet till den kungl. propositionen torde hafva varit att på detta sätt erhålla medel till inköp af skogbärande eller till skogsbörd tjänlig mark. Sedan denna tid, då den s. k. skogsfrågan stod på dagordningen, har emellertid äfven ett annat intresse börjat allt mer arbeta sig fram inom landet, nämligen att i så stor utsträckning som möjligt bereda egna hem åt den arbetande befolkningen, speciellt jordbruksarbetarne, och på detta sätt motverka emigrationen,

som företrädesvis rekryteras bland jordbrukarne. Från alla områden inom landet förspörjes klagomål öfver brist på arbetskrafter inom jordbruket, då den kraftigaste ungdomen hellre än att gå såsom torpare eller daglönare på landet söker sin utkomst i främmande land. Det är därför en lifsfråga för Sverige att söka botemedel mot detta onda, bland annat genom att binda landtbefolkningen vid den egna torfvan, och detta kan staten åstadkomma genom att i vidsträcktare mån upplåta sin jordegendom till bildande af egna hem.

Det torde dessutom icke vara tvifvel underkastadt, att den jord, som innehafves under eganderätt, blir bättre skött än den, som arrenderas. Det ligger i senare fallet i sakens natur, att arrendatorn, isynnerhet under de senaste åren af arrendetiden, söker taga så stor afkastning af jorden som möjligt utan intresse för, om den därigenom försvagas för en kommande arrendetid, och ofta kan detta äfven vara svårt att kontrollera och förhindra.

Det motsatta förhållandet inträffar däremot, då landtbrukaren själf är ägare af jorden. Det ligger då i hans eget intresse att ständigt hålla gården välfäddad för att hans efterkommande där skola kunna hafva sin bergning.

Det har framhållits, att det skulle vara svårt att finna köpare till så stora kronoegendomar. Erfarenheten har visat motsatsen beträffande dem, som hittills sålts, att det ligger ju i statens förmåga att genom utsträckning af den tid, hvarunder köpeskillingen skall inbetalas, bereda äfven en mindre bemedlad jordbrukare tillfälle att förvärfva större egendom, som sedermera genom styckning kan gifva egna hem åt hans efterkommande i många led.

Hvad slutligen angår den af Riksdagen gjorda inskränkning i Kungl. Maj:ts rätt att försälja till inköpt skogsegendom hörande område, som utan olägenhet för skogsskötseln anses kunna afyttras, därhän att detsamma icke får vara större än att högst 600 kronors arrende därför kan påräknas, så är tydligt, att denna bestämmelse skall verka hämmande vid förvaltningen af de egendommar, som af kronan inköpas. Därjämte har erfarenheten visat, att förvaltningen af dessa egendommar ofta blir dyrbar genom ombyggnad och underhåll af byggnader vid arrendegårdarna. Finge dessa däremot försäljas efter Kungl. Maj:ts bepröfvande utan den ofvan omnämnda inskränkningen, skulle köparen mången gång nöjas med enklare inredningar än han såsom kronoarrendator gör anspråk på.

På grund af hvad ofvan anförts får jag, med upptagande af Kungl. Maj:ts ofvan omnämnda proposition, vördsamt hemställa,

att Riksdagen ville besluta, att dels vid inträffande arrendeledighet af sådan under förvaltning af domänstyrelsen ställd och för statsverkets räkning utarrenderad egendom, hvilken i arrende lämnar mer än 600 kronor, men icke utöfver 700 kronor, dels i fråga om sådan kronoegendom, som ej varit för statsverkets räkning utarrenderad, men som uppenbarligen är eller vid arrendeuppskattning finns vara af sådan beskaffenhet, att för densamma icke kan beräknas högre arrende än 700 kronor, dels ock beträffande till inköpt skogsegendom hörande område, som utan olägenhet för skogsskötseln anses kunna afyttras, det må bero af Kungl. Maj:t att, efter omständigheterna i hvarje särskildt fall, förordna, huruvida egendomen eller området bör för kronan bibehållas eller till större eller mindre del försäljas.

Stockholm den 26 januari 1907.

F. O. Bremberg.
